

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Pastorale Missionariorvm

Verjuys, Jean-Baptiste

Antverpiæ, 1682

Tractatus V. De Libris prohibitis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41565

TRACTATUS V.

De Libris prohibitis.

ARTICULUS I.

*Vtrum bene ab Ecclesia libri Hæreticorum
prohibeantur.*

Icet dubitari non debeat, num rectè fiat id quod fit ab Ecclesia, Quia tamen multi sunt tepidi Catholici qui quoad hoc auctoritatem Ecclesiæ videntur parvi facere, dum sine anxietate aut scrupulo libros prohibitos passim legunt, ideo necesse fuit hanc materiam quoad aliqua dubia attingere.

Quàm antiqua autem sit cautela vitandi lectionem pravorum librorum, patet imprimis à temporibus Apostolorum Act. 19. v. 19. Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros & combusserunt coram omnibus. Communiter autem tenetur, libros illos fuisse qui de magia agebant, cui erant Ephesij valdè addicti, ut refert S. Hieron. in præfat. Epist. ad Ephesios.

Præterea in diversis Conciliis combusti sunt

sunt libri illis temporibus magis nocivi. In
 1. Conc. Niceno mandatum erat ut combu-
 rerentur libri Arii. Quod tam efficaciter ex-
 qui mandavit Constantinus Imperator, ut pœ-
 nam capitis tulerit contra illos qui aliquem
 ex libris Arii occultassent, ut refert Niceph.
 lib. 8. hist. Eccles. cap. 25. vel 18. ut dicit
 noster Loth. Similiter ex mandato Theodosii
 & Valentiniani combusti sunt libri Nestorii,
 in Conc. Ephesino damnati, ut refertur *l. dam-
 nato c. de hæreticis*. Similiter Valentinianus
 & Marcianus jusserunt comburi libros Eu-
 tichetis, damnatos in Conc. Chalced. ut habe-
 tur *l. Quicumque*.

Probatur idem ratione: Quia evidens est
 periculum in lectione librorum hæreticorum,
Qui autem amat periculum in illo peribit.
 Eccles. 3. v. 27. nihil autem periculosius po-
 test esse in fide, quàm lectio talium librorum,
 quia scripta magis disposita sunt, & polita,
 quàm verba non præmeditata, & sic libri faci-
 lius possunt incautos seducere, & mordere
 sicut serpens in silentio.

Objicies 1. Licet multa falsa sint in libris
 hæreticorum, tamen interdum sunt in illis
 multa vera & docta; ergo nō bene propter pau-
 ca quæ mala sunt, integri libri prohibentur.

2. Ex illo 1. Thess. 5. v. 20. *Omnia pro-
 bate, & quod bonum est tenete*. Ac proinde
 omnes libri legi possunt ut probentur, & si quæ
 bona continent, retineantur.

Ad 1.

Ad 1. Resp. Tantò periculosiorem esse lectionem librorum hæreticorum, quantò meliora & plausibilia admiscuntur, sic enim facillè incauti, & indocti dicipiuntur, qui compâ latinitate alliciuntur, & sensim seducuntur. Nihil autem tam doctum & eruditum est, quod non abundanter in Catholicorum, maxime antiquorum Patrum, libris inveniatur. Unde bene Cyprianus Epist. 52. *Scias nos nec curiosos esse debere, quid illi doceant, curâ foris doceant.*

Ad 2. Resp. Apostolum non debere intelligi de illis quæ manifestè mala sunt, & improbata; sed tantum de dubiis in quibus solis potest esse electio. Priora enim non examinanda amplius sunt, sed rejicienda, postquam semel iudicata sunt.

Dices: Ecclesia admittit lectionem librorum Origenis & Tertulliani, qui tamen multa continent hæretica. Imo S. August. lib. 1. de doct. Christiana cap. 3. vult à studiosis legi librum Ticonii hæretici Donatistæ. Cur ergo libri aliorum hæreticorum non permittuntur? Resp. Libros Origenis & Tertulliani permitti propter antiquitatem, & quia de ipsorum erroribus nullum superest periculum, eò quòd illi satis confutati essent, ita ut postea vix ullus amplius ipsis adhæserit. Et quantum ad librum Ticonii monet quidè August. ut studiosè legatur, quia in illo multa utilia, pauca autè noxia reperiuntur, quæ tamen ipse monet cavere.

Nec refert quod non prohibeantur libri Gentilium, & Judæorum, illi enim non amplius multum nocivi sunt, cum passim omnes ipsorum errores abominentur.

ARTICULUS II.

An libri hæreticorum sint prohibiti sub pœnâ excommunicationis.

PRima prohibitio lectionis librorum hæreticorum facta fuit à Julio III. Quia licet plures prohibitiones ipsam præcefferint tam in Conciliis quàm ab aliquibus Pontificibus, numquam tamen generaliter, sed tantùm quoad libros aliquorum hæreticorum. Julius autem III. generali lege lectionem librorum quorumcumque hæreticorum prohibuit, quod idem fecerunt post ipsum Paulus IV. Pius IV. & alij subsequentes. Præcipuè à tempore quo dari cœpit Bulla Cœnæ.

Duplex autem hoc tempore est prohibitio; una quæ est in dictâ Bullâ Cœnæ; quæ sic appellatur quia quotannis in die Cœnæ Domini renovatur, & hæc habet Excommunicationem reservatam Pontifici. Altera quæ habetur in indice librorum prohibitorum; quæ quidem imponit Excommunicationem ipsam transgredientibus,

dientibus, non tamen reservatam Pontifici. Ac proinde qui legit libros hæreticos sine licentiâ, in duplicem incidit Excommunicationem, & ab unâ absolvi potest à quolibet confessario; non tamen ab alterâ. Absolutus tamen ab illâ quæ est reservata Pontifici, est consequenter absolutus ab alterâ, non tamen è contra. Fieri etiam potest quod quis incidat in Excommunicationem indicis, quia non tantùm prohibet libros hæreticos, sed etiam alios; & quod non incidat in Excommunicationem Bullæ Cœnæ, quæ non nisi libros hæreticos prohibet.

Ut autem sciatur quomodo Bulla Cœnæ incuratur, præmittenda sunt verba Bullæ quoad hanc prohibitionem: *Ac eorundem, scilicet hæreticorum, libros hæresim continentem, vel de Religione tractantes, sine auctoritate nostrâ & sedis Apostolica scienter legentes, aut retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, ex quâvis causâ, publicè vel occultè quovis ingenio & colore.* Supple, Excommunicamus; quod præmissum erat.

In quibus involvuntur quatuor quæ requiruntur ut quis Excommunicationem illam incurrat. 1. Ut sint libri hæreticorum. 2. Ut contineant hæresim, aut de Religione tractent. 3. Ut scienter legantur, retineantur, imprimantur aut defendantur. 4. Sine auctoritate, seu licentiâ summi Pontificis.

Defectu 1. Conditionis non incurrunt illam Excommunicationem legentes libros Ethnicorum,

corum, aut Judæorum, aut etiam Catholicorum continentes errores; quia illi non sunt libri hæreticorum. Debet etiam constare Auctorem libri esse hæreticum, non tamen ad hunc finem necesse est quod sit nominatim denunciatus.

Defectu 2. Non sunt prohibiti sub eadem pœnâ libri hæreticorum qui non continent hæresim, aut qui de Religione non tractant; alterutrum enim requiritur. Sed hoc posset durum videri, quia si nihil mali contineat liber, quid refert quod scribat de Religione? Aut si in odium hæresis prohibeatur, quia Auctor est hæreticus; cur non similiter prohibentur libri qui non tractant de Religione, nec continent hæreses, Auctores tamen sunt hæretici? Resp. odium hæresis seu Auctoris hæretici maximè locum habere quando scribit de Religione, in qua erravit & à fide defecit, licet in aliquo suo opere, errorem non expresserit, est tamen semper suspectus in illa materia.

Defectu 3. non includuntur qui laborant ignorantia juris aut facti, etiam crassâ, imo & affectatâ, nisi fortè adeo sit temeraria ut moraliter scientia reputetur. Ita Sanchez l. 2. mor. c. 10. n. 38. Lugo de fide disp. 21. n. 104. Pelizar. tom. 2. tract. 6. c. 5. n. 15. Ratio autem est, quia quotiescumque pœna legis imponitur sub his vel similibus verbis. *Qui scienter, temerè, malitiosè, consultò id fecerit, presumpserit, &c.* omnis ignorantia

tia excusat, quia sub talibus verbis lex non solum requirit culpabilem transgressionem, qualis fit per quamcumque ignorantiam vincibilem, sed etiam quemdam contemptum seu contumaciam, quæ non invenitur in eo qui operatur ex aliquâ ignorantia etiam vincibili, imo affectatâ, nisi affectatio omnino temeraria sit modo supra dicto. Videatur Bonac. de Censuris in communi disp. 1. q. 2. p. 1. num 10. Sanch. de Matrim. lib. 9. disp. 32. n. 33. & in Decal. lib. 6. c. 8. n. 43. Castro Palaus tom. 1. tract. 2. disp. 1. p. 18. quos citat & sequitur Diana p. 3. tract. 5. resol. 13.

Tunc autem censebitur ignorantia affectata esse temeraria, ita ut sic ignorans moraliter scire præsumatur, quando quis verè dubitat, aut inquisivit à viro fide digno, cui tamen non vult credere aut ulterius inquirere; aut si sit fama publica de prohibitione libri; aut quid simile ratione cujus prudenter tenebatur credere, ipse autem ut liberius legat, non vult credere, & de facto legit.

Quia, ut notat Suarez & Lugo, ad hanc pœnam incurrendam non requiritur evidentia scientiæ, sed satis est testimonium hominis fide digni, publica fama, aut quid simile.

Præterea si quis sciret quidem librum esse prohibitum, non tamen sub Excommunicatione, ipsam non incurreret. Sic Portel. V. Ignorantia n. 21. Suarez de Cens. disp. 4. sect. 9. n. 19. Curiel. 1. 2. q. 76. art. 4. dub. 5. licet

licet etiam illa ignorantia esset mortaliter culpabilis. Ita Sanchez ubi sup. de Matrim n. 31, & Portel. ubi sup. Et hoc quod diximus de Legentibus libros prohibitos, dicendum est de Retinentibus, Imprintentibus & Defendentibus, quia eadem est, & ejusdem tenoris prohibitio.

Circa 4. nihil dicendum est; cum per se pateat, quod habitâ legitimâ licentiâ nulla supersit prohibitio.

Quia tamen circa dictas condiciones nonnullæ supersunt difficultates, hæ decidentur per sequentes articulos.

ARTICULUS III.

Vtrum parvitas materia excuset in lectione libri hæretici ab Excommunicatione.

Resp. Affirmativè: si enim in aliis præceptis Ecclesiasticis excusat materiæ parvitas, nihil est quare non similiter excuset in hoc præcepto: Et consequenter à pœna lata contra transgressores ipsius: Tamen variæ sunt Doctorum sententiæ pro assignandâ hac parvitate, quæ sic excuset; Difficile autem est circa hoc aliquid certi determinare. Sed prudenter examinanda est imprimis persona, & præterea materia quæ in illo libro hæretico tractatur: potest

potest enim fieri quòd præcipuum venenum hæreseos lateat in una pagina, aut folio, & similiter una materia quæ scandalosa seu periculosa est uni personæ parvi ingenij, non erit periculosa homini docto. Ac proinde illæ circumstantiæ considerandæ sunt, antequam aliquid certi statuatur. Sicut etiam Theologi in materiâ furti aliquã gravitatē constituunt respectu pauperis, quæ non esset gravis, sed levis, respectu divitis, cui ablatio illa per furtum parum noceret.

Inquirunt aliqui utrum etiam illa prohibitio intelligatur de brevibus scriptis: ut sunt orationes, conciones, quæstiones, aut etiam Epistolæ.

Suarez sentit esse sufficientem materiam, disp. 20. sect. 2. n. 10. 1. Ratione finis seu motivi. Quia ratio legis etiam in brevibus illis scripturis locum habet propter periculum perversionis, quod etiam inde potest provenire.

2. Quia lex illa lata est in favorem Ecclesiæ, & defensionem fidei Catholicæ, ac proinde censenda est tamquam odiosa, & consequenter strictè intelligenda.

3. Quia orationes seu conciones scriptæ, & similia, non minus habent rationē libri, quàm si impressæ essent, tunc autem indubiè essent prohibitæ & contentæ in Bullâ prohibitionis.

Pro resolutione fateor quidem quod libri hæreticorum, licet sint tantum manuscripti & non impressi, in Bullâ Cœnæ comprehendantur, ac proinde legi non possint, tum quia est eadem ratio periculi perversionis; tū quia aliàs facile

facile illuderentur Bullæ Ecclesiæ, passim enim hæretici libros suos non impressos, sed manuscriptos traderent Catholicis ad illos pervertendum. Et tandem etiam, quia in rigore non tantum dicitur liber id quod impressum est, sed etiam id quod scriptum est.

Nihilominus tamen probabiliter teneri potest brevia scripta, v.g. unius orationis latinæ, aut concionis, aut etiam Epistolæ, non comprehendi sub Bullâ Cœnæ. Sic tenet Sanchez lib. 2. Decal. cap. 10. n. 29. Bonac. disp. 2. de cens. q. 5. p. 4. & Souza cap. 2. disp. 13. & alij. Et ratio est, quia Bulla non loquitur nisi de libris hæreticorum; scripta autem talia non possunt in rigore vocari libri.

Ad 1. Arg. Suarez neg. assumptum, quia libri impressi magis divulgantur, & ad plurimum manus deveniunt, quàm tales breves tractatus scripti, & diutius permanent quàm isti; præterquam quòd potius judicandum sit secundum verba legis quando clara sunt, quàm secundum finem legis, maximè quando in ipsâ lege non exprimitur.

Ad 2. Esto, quòd lex illa lata sit in favorem fidei Catholicæ, non tamen inde sequitur quod censeri debeat odiosa, alioquin lex pœnalis lata contra latrones, esset etiam odiosa, quia lata est in favorem Reipub. & boni communis, & pro defensione innocentium. Ad dignoscendam ergo legem odiosam à favorabili, consideranda est materia proxima; si enim hæc

gra-

gravamen contineat, censenda est lex odiosa, quod hîc fit, quia satis magnum gravamen est quòd nemo, etiamsi sit vir doctus, libros hæreticos possit legere.

Ad 3. Resp. Quod talia scripta prohibita sint quæ per se librum aut magnam partem libri conficiunt: non verò quando non possunt haberi pro vero libro. Si dicas quod pars libri impressi divisa à libro maneat prohibita, licet non conficiat librum. Resp. Quod maneat semper pars libri; cum igitur liber sit prohibitus, etiam prohibita erit notabilis pars ipsius, licet sit ab ipso libro divisa. alia verò scripta neque in ratione totius, neque in ratione partis libri nomine possunt appellari. Addendum tamē, quod licet non ratione bullæ, ratione tamen naturali aliquando prohibita sunt breviora scripta v. g. concio hæretica propter periculum.

ARTICULUS IV.

An censeantur prohibiti libri unam tantum hæresim per transennam continentes.

R Esp. Affirmativè. Illi enim libri sunt hæreticorum, hæresim continentes; qui expressis verbis in bullâ sub pœna Excommunicationis

nicationis prohibentur; nec refert quod reliqua materia, & quæ per se intenditur, sit profana: non enim requiritur quod ex professo de hæresi tractent, (sicut hoc dicitur de religione) sed satis est quod habeant Auctorem hæreticum, & hæresim contineant. Imo hoc aliquando est periculosius, si reliqua materia sit docta & utilis, aut saltem placens lectoribus; sic enim etiam facilius placent reliqua quæ simul inferuntur, & sic mordet sicut coluber in occulto; & quantò latentius, tantò periculosius venenum imbibitur. Sic etiam tenent Suarez de cens. disp. 21. sect. 2. n. 10. Sanchez lib 2. c. 10. n. 34. Layman lib 2. cap 15. tract. 1. n. 4. & alii. Contra Sayrum.

ARTICULUS V.

Quinam Libri censeantur ex professo tractare de Religione.

Quia Bulla Coenæ exprimit etiam Libros, ex professo scriptos de Religione, necesse est explicare quid ad hoc requiratur.

Tractare de Religione est agere de doctrinâ Sacrà, exponendo S. Scripturam, aut Scholasticam Theologiam aut Moralem, hoc est agere de rebus & mysteriis fidei, de cultu Dei

&

& Sanctorum, de recta morum institutione, sive de iis quæ ad salutem animarum pertinent; aut de illis quæ sunt his contraria. Sic passim tenent Doctores; Sanchez ubi supra, etiam adjungit tractatum de Clericis & Monachis, quia contra ipsos scribi solet ab hæreticis in odium fidei seu Ecclesiæ. Adde etiam libros agentes de ritibus Ecclesiæ, & de interpretatione Epistolarum Pontificiarum. Et Juris Canonici, non tamen Juris civilis, licet illam materiam etiam annumeret Hurtado; non video tamen quo fundamento.

Non sufficit autem quod de religione, modo jam dicto, tractavit; sed requiritur quod hoc fiat *ex professo*. Quod tamen non ita intelligitur, quasi totus liber de religione agat, sufficit enim quod sic tractet in aliqua sui parte notabili, allatis fundamentis, auctoritatibus & similibus; ut moraliter judicari possit, quod non obiter tantum, sed ex professo de religione agatur.

Et hæc est differentia inter libros continentes hæresim, quod sufficiat, licet hoc tantum obiter fiat, uti supra dictum fuit. Et tractantes de Religione, ubi non sufficit quod tantum obiter fiat, sed ex professo.

ARTICULUS VI.

Virum bulla non tantum comprehendat legentes, sed etiam audientes legi.

Multi sunt qui resolvunt negativè, ita Sanchez lib. 2. sum. c. 10. n. 48. & Loth tract. 13. q. 2. a. 3. In tantum etiam, ut licet aliquis sibi petierit aut mandaverit prælegi librum hæreticum, ab excommunicatione sit immunis, eò quòd audire non sit legere; cum igitur tantum exprimat lectio & non auditio, videtur quòd audientes non involvantur; in pœnalibus enim lex non admittit extensionem, sed in stricto sensu intelligenda est.

Sylvius sententiæ Sanchez, ut probabiliori subscribit quoad unam partem, non autem quoad secundam, scil. si quis voluerit sibi talem librum legi. Ita etiam Suarez de fide disp. 22. sect. 2. num. 19 Et Layman lib. 2 tract. 2. c. 15. n. 6. Qui hoc probat: qui mandat v. g. famulo ut sibi librum hæreticum prælegat, moraliter æstimando, ipsemet legit; quod enim quis per alium facit, perinde est ac si ipsemet faciat, juxta regulam 2. in 6. *Qui facit per alium est perinde ac si faciat per seipsum.*

Et si objicias cum Sanchez: Censura lata contra facientes, non comprehendit mandantes;

tes, nisi exprimantur, cum lex pœnalis strictè interpretanda sit. Resp. Quòd non sit recurrendum ad strictam interpretationem, cum de mente legislatoris rationabiliter dubitari non potest; non potest autem dubitari quin Summi Pontifices intenderint etiam sic audientes comprehendere, alioquin quilibet in fraudem legis facere posset, & sic facillimè excommunicationem effugere si hæreticos auctores sibi faceret prælegi; quod esset legem hanc inutilem reddere.

P. Suarez (qui non tantum vult comprehendere hanc censuram audientes, quia sibi tales libros prælegi faciunt, sed etiam simpliciter ad lectionem auscultantes, licet non fuerint causa lectionis) aliam rationem adducit quâ contrarium fundamentum omnino eludit: Fatetur enim quod verba Bullæ de legentibus strictè sint interpretanda, sed dicit audientem ab alio legi aliquem librum, simpliciter & rigore legere, non tantum moraliter, sed physicè; quod sic probat: lectio partim consistit in prolatione verborum, partim in perceptione eorū quæ scripta sunt, & revera actio legendi consummatur in perceptione; audiens autem legi librum hæreticum percipit ea quæ leguntur, & sic quasi in se consummat illam actionem, ac proinde non tantum legit per alium, sed per seipsum. Quo fundamento conyincitur, quod etiam simpliciter sine mandato aut aliqua cooperatione, auscultans ad lectionem

nem

nem libri hæretici excommunicationem incurrat. Sed hoc satis durum apparet, ac proinde tenendum non cum prima sententia quæ est Sanchez, nec cum hæc ultimâ, sed cum mediâ, videl. quod is qui alterum inducit ad legendum librum hæreticum ut ipse audiat, incidat in præfatam censuram, non verò qui non induxit.

ARTICULUS VII.

Virum facultatem habens legendi libros hæreticos, possit illos ex solâ curiositate legere.

TOta difficultas procedit ex formâ talis facultatis, in quâ semper inseritur quod detur ad salutem animarum, & ad effectum hereses & errores redarguendi & confutandi. Quæ verba videntur inferre hanc restrictionem, videl. quòd illa facultas ad hoc solùm datur. Ex quo videtur sequi, quòd si quis aliter utatur dictâ facultate, illâ aburatur; & consequenter non poterit ullum patrocinium habere ex illa facultate. Sicut si quis famulo suo concederet licentiam administrandi aliqua bona sua, ad effectum tamen succurrendi pauperibus, si iste famulus non sequeretur intentionem Domini

Domini sui, sed bona illa dilapidaret, & tantum impenderet gulositati suæ; ad restitutionem sine dubio teneretur, aut faciendam suo Domino, aut saltem pauperibus, Idem videtur esse in casu quæsitæ nostræ; si quis uteretur facultate legendi libros hæreticos, non ad effectum confutandi hæreses qui à Pontifice intenditur, & in Bullâ exprimitur, sed pro suâ curiositate, aut ob elegantiam styli aut historiarum quæ illis libris inseruntur

Dico tamen 1. peccaret graviter qui uteretur passim facultate legendi libros hæreticos; ex solâ curiositate. Et illam solam intenderet.

Prob. 1. Subditus debet quantum potest conformare se intentioni seu fini intento à legislatore, ergo multò magis habens dispensationem intentioni dispensantis. Ant. Prob. quia vita legis est finis ejus: lex enim quodammodo medium est ad illum finem habendum, quem legislator debet intendere; unde sicut perversè ageret qui medium ad alium quem bonum finem directum, inde averteret ad alium finem, qui non habet veram aliquam bonitatem, ita qui usum legis avertit à bono communi quod à lege respicitur: Primâ autem consequentia probatur, tum quia nomen dispensandi hoc videtur significare, tum etiam quia dispensatio in hoc consistit, quòd sit exemptio à lege communi, propter aliquod speciale bonum. Peccat igitur non utens facultate

K

tate

tate suâ ad intentionem dispensantis. Quod tamen non sic debet intelligi quod in omni usu talis facultatis, sic debeat intendere, sed quod præcipuus scopus sit confutatio errorum, licet interdum solâ curiositate feratur, sic enim erit veniale tantum, sicut omnis vana curiositas est.

Dico 2. Non incurreret censuram, qui tantum intenderet curiositatem in legendis libris hæreticis.

Prob. Quando legislator aut dispensator sic includit in sua dispensatione finem à se intentum, ut sine tali intentione totum irritum esset, hoc in Bulla ipsa exprimitur, hac vel simili limitatione, *Aliàs non. Secus totum erit irritum & inane.* Hoc autem non fit in forma quâ datur facultas legendi libros prohibitos.

2. Ille finis qui exprimitur, videlicet ad effectum confutationis hæresis; non est finis intrinsecus dispensationis seu bullæ dispensative, sed tantum extrinsecus, defectu cuius actio non redditur nulla seu irrita, finis autem proximus, sive finis operis est eximere personam à communi lege, quæ intentio requiritur, & in Bulla exprimitur: alius autem finis extrinsecus potius est ad rectum usum facultatis seu dispensationis quàm ad ipsam facultatem seu dispensationem; ac proinde licet peccet qui male utitur hac facultate sibi traditâ, quia tamen valide utitur non incurrit censuram Bullæ
Cens.

Et sic patet ad 1. quòd illa verba cum exprimant finem extrinsecum, non restringunt facultatem, sed dirigunt usum facultatis.

Ad exemplum de famulo, Resp. disparitatem esse in ipso opere: eleemosyna enim per se respicit pauperes, pro quorum necessitate levanda expressè datur, ac proinde invalidè aliis rebus impenditur, Facultas autem legendi libros prohibitos non involvit intrinsecè conversionem, aut confutationem errorum hæreticorum.

ARTICULUS VIII.

Qualis retentio librorum hæreticorum prohibeatur in Bulla Cœna Domini.

Certum est incurri censuram Bullæ Cœnæ, si quis hæreticorum libros retineat, sive apud se sive apud alios; sive nomine suo, sive alieno; sive ut ipse legat, sive ut bibliothecam suam exornet. Licet etiam ut hæreticorum errores confutet, quando non habet licentiam. Tametsi retinens non intelligat idioma, quo tales libri conscripti sunt, quia finis prohibitionis est odium hæresis, ut facilius ipsorum libri exterminentur, præterquam quod faciliè venire possent ad manus

nus intelligentium linguam , quando sic retinentur, & sic aliqui perverti.

Igitur solùm inquirendum restat de tempore retentionis , ut hæc censura incurratur ; an pauci dies sufficiant.

Resp. Quòd hoc fieri possit vel animo tradendi primâ occasione Episcopo , vel cui tradendi sunt ; vel animo absolutè retinendi. Primo modo non peccatur quidem nisi permittat præterire tempus quo commodè posset tradere ; & ita si virtualiter censeatur, quod verè non intendat tradere, censura incurritur. Si autem habuerit animum absolutè retinendi , & non tradendi, sed tamen ita ut statim postea resipiscat & animum mutet, censet Suarez disp. 20. sect. 1. n. 22. quod etiam sic incurretur , tamen si post horam pœniteat , quia, inquit, peccatum non in mora, sed in voluntate consistit, & in unico momento committitur. Contrarium tamen dicendum quantum ad censuram, gravitas enim exterioris retentionis non à sola voluntate , sed etiam à mora temporis dependet. Unde levis iudicabitur ad effectum inducendæ Excommunicationis. Licet enim in ratione peccati gravitatem maximè habeat à voluntate , in ordine tamen ad censuram requiritur executio externæ voluntatis , & cum hæc levis sit, si statim inchoatæ retentionis pœniteat, non erit sufficiens ad censuram.

Dices : Per unicum actum brevissimum hæresis incurritur excommunicatio ; ergo

non
rend
R
nife
tion
hære
habe
lâ, va
cum
displ
sup. r
merc
Q
eò qu
libro
nere,
gata
2.
occa
niat
3.
non p
gend
natio
tiam
piravi
dis lib
nant i
in sua
nus vo
prohib

non requiritur mora temporis ad illam incur-
rendam.

Resp. Unicum actum hæresis externè ma-
nifestatum, ideo sufficere ad Excommunicacionem,
quia in illo unico actu tota malitia
hæresis completur. Retentio autem hoc non
habet, quia in ordine ad finem intentum à Bul-
lâ, valde parum facit brevissima retentio, etiam
cum voluntate diu retinendi, dummodo statim
displiceat. Ita nobiscum sentit Sanchez ubi
sup. n. 55. Bonac. disp. 2. de Cens. q. 5. p. 4. nu-
mero. 15. Loth & alij.

Qui expectat licentiam legendi tales libros
eò quod prior licentia expiravit, potest penes se
libros hæreticos quos habebat, tantisper reti-
nere, donec novam licentiam acceperit aut ne-
gata sit, si quamprimum responsum expectetur.

2. Qui paratus est tradere, expectare potest
occasionem ut tradat, dummodo non interve-
niat longum tempus.

3. Tradi possunt tales libri quando retineri
non possunt, alicui habenti licentiam illos le-
gendi, non tantum per venditionem aut do-
nationem, sed pro conservatione donec licen-
tiam legendi impetret. Religiosi postquam ex-
piravit licentia quam habebant pro legen-
dis libris hæreticis, satisfaciunt si illos repo-
nant in loco sequestrato quem habere solent
in sua communi Bibliotheca, quia ab ipsis Infer-
nus vocatur, in quo concluduntur omnes libri
prohibiti. Nec tunc opus est tradere Ordinario.

Per hoc enim sufficienter satisficit fini & intentioni Pontificis, ne libri illi veniant ad manus illorum quibus non est licitum ipsos legere, & si permittatur monasteriis (uti in omnibus fit) conservare in isto loco, qui Infernus dicitur, alios libros hæreticos, non est ratio cur non reponantur etiam illi quos aliquis Religiosus ad usum habuit. Imo non video quid obstat cur non satisfaciat etiam persona non Religiosa, si libros hæreticos & alios prohibitos quos habet ibi reponat.

ARTICULUS IX.

*Quinam sint defendentes, qui in Bullæ
Cæna exprimuntur.*

Certum est illos censuris Bullæ involvi, quomolibet, ex quavis causa, publicè vel occultè, & quovis colore libros hæreticos hæreses continentes, aut de Religione tractantes defendunt, quia hoc satis in ipsa Bullâ exprimitur. Comprehenduntur ergo illi qui dicunt illos malè prohiberi, & qui impediunt ne ad manus Inquisitorum, aut Ordinariorum reponantur, aut saltem ne tradantur locis sequestratis in Bibliothecis Religiosorum. Et multò magis qui talium librorum fundamenta approbant.

probant, ac si verè convincant in materia hæresis. Et qui componunt apologias pro illorum librorum defensione, licet etiam secretò nemini ostendendo, Non tamen illi qui ipsum auctorem laudarent de ingenio, stylo aut eloquentiâ: dummodo non laudarent in quantum est hæreticus.

Inquires: Quid dicendum sit si quis tantùm disputationis, aut majoris inquisitionis gratiâ aliqua argumenta proponat. Resp. Quod hoc ex intentione & circumstantiis pensandum sit. Si enim hoc faciat dum est in dispositione ut ad fidem Catholicam se convertat, nulla est difficultas, cum laudabile sit, ut omnia bene discutiat, ut tanto firmiter se convertat. Si autem Catholicus sit & pravo animo, vel ex respectu Auctoris id faciat, verè inter defendentes erit computandus.

ARTICULUS X.

Virum in locis missionis, liceat quibuscumque legere Biblia in linguâ vulgari.

IN indice librorum prohibitorum edito jussu pij IV. regulâ 4. hoc est expressè prohibitum; & committitur Inquisitori aut Episcopo

copo (ubi non sunt Inquisitores) ut cum consilio Parochi, vel confessarii concedatur hoc aliquibus quibus id utile judicaverint. Licet autem hæretici hanc prohibitionem graviter improbent, quasi Ecclesia injustè privet populum, Latinæ & Græcæ linguæ ignarum, lectione S. Scripturæ, quæ tamen deberet omnibus commendari. Meritò tamen hoc prohibetur præcipuè rudioribus, quibus illa lectio non utilis sed nociva esse solet. Nihilominus illis permittitur ex Parochorum consilio, quibus illa lectio judicatur utilis futura. Prohibetur autem non propter ipsam S. Scripturam, cujus lectio ex se bona est, sed propter infirmitatem malè intelligentium, aut ex malitiâ abutentium; & hoc exprimit Pontifex præfatus, quia experimento manifestum est promiscuam lectionem in vulgari linguâ ob hominum rudium temeritatem plus detrimenti, quàm utilitatis adferre. Et hoc conforme est Epistolæ 2. Petri 3. v. 16 ubi dicit de Epistolis Apostoli Pauli: *In quibus sunt quedam difficilia intellectu quæ indocti & instabiles depravant, sicut & ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.* Ideo etiam Apostolus 1. Cor. 12. distinguit gratias gratis datas, & quod unum quidem detur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii interpretatio sermonum. Ac proinde non omnibus credenda est illa interpretatio, aut S. Scripturæ intellectio, sed quibus hoc per Ecclesiam conceditur, videlicet doctioribus.

S. Au-

S. August. lib. i. de morib. Ecclesiæ cap. i. vult intelligentiam S. Scripturæ peti à Doctoribus: *Quis*, inquit, *mediocriter sanus non intelligat Scripturarum expositionem ab iis petendam esse, qui earum Doctores se esse profitentur?* Refert etiam Rufinus de SS. Doctoribus Basilio & Nazianzeno: *In monasterio per annos tredecim, omnibus Græcorum secularium libris remotis, solis Scripturæ Divinæ voluminibus operam dederunt, eorumq; sensum non ex suo cerebro, sed ex majorum scriptis & auctoritate hausserunt, quos & ipsos ex Apostolicâ successione intelligendi regulam accepisse constabat.*

Quis igitur non improbet, S. Scripturæ lectionem omnibus rudibus & indoctis hominibus concedere, pro cuius intellectu tanti Doctores tot annos insudârunt, ut verum sensum non ex proprio cerebro sed majorum scriptis & auctoritate eruerent? Apté huc faciet S. Hieronymus in Epist. ad Paulinum, ubi etiam suo tempore promiscuam hanc lectionem S. Scripturæ improbat his verbis: *Sola Scripturarum arsest quam sibi passim omnes vendicant, hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent antequam discant.* Quàm hoc verum sit inter hæreticos satis est manifestum. Ubi omnes cujuscumque conditionis, pueri, mulierculæ, ancillæ, & quæcumque rudes personæ,

pro suo captu Biblia Sacra legunt & pervolvunt, ipsos etiam pseudoministros interdum confundentes. Et inde tot non tantum diversarum hæresum, sed intra eandem familiam tanta opinionum diversitas.

Nec ideo privantur utilitate Sacræ doctrinæ Scripturarum, quia sufficienter à Pastoribus & Concionatoribus illa proponuntur, quæ ipsis necessaria sunt, imo utilia tam ad fidem, quam ad mores, qui ideo dentes dicuntur Ecclesiæ, ut Sacras Scripturas quodammodo mastitent, & rudi populo pro sua capacitate in sermonibus suis ingerant.

Notat verò Marchantius Tomo 2. tract. 2. tit. 2. sect. 4. q. 3. dub. 6. & ex ipso Loth tract. 13. q. 2. art. 8. sub finem, quod in multis locis Belgij consuetudo jam invaluit, quod honestis, ac prudentibus personis sæcularibus Bibliorum lectio permittatur, dissimulatione potius quam concessâ licentiâ, nec in hoc ab Ordinariis contradicitur. Quod magis adhuc est in usu in locis missionum. Advigilandum tamen ne quis hæc consuetudine abutatur. Judico verò id non faciliè fieri debere sine consensu Pastorum aut Missionariorum, qui in illis partibus utuntur facultatibus Pastoralibus. Examinanda autem ab ipsis sunt Biblia, quibus utuntur ne corrupta sint. Nec illa facultas faciliè concedenda, nisi iis de quibus præsumi non potest, quòd venenum inde haurient, unde salutem haurire deberent. Nec Sacri illi libri legendi sunt

sunt ex vanâ curiositate, sed ad instructionem.

Præterea accuratè advertenda est prohibitio Conc. Trid. ne quis verbis S. Scripturæ ad profanos sensus detorqueat. Ita prohibet severissimè sess 4, sub finem.

ARTICULUS II.

An passim permitti possit lectio controversiarum in vulgari idiomate.

E Videns est quòd talis lectio multis sit perniciosa, maximè illis qui simplicioris sunt ingenij, aut qui non satis firmi sunt in fide; Aut etiam qui feruntur periculosâ curiositate attendentes potius quid hæreticus proponat, quàm quid scriptor Catholicus resolvat aut respondeat.

Nihilominus in locis vicinioribus hæreticis & præcipuè inter ipsos hæreticos sæpè utiliter conceditur talis lectio, ut Catholici inde armentur contra venenosas versutias hæreticorum, qui passim in quibuscumque conversationibus clamorosis verbis, multa contra Catholicam fidem effutiunt; non ut inde accipiant occasionem cum ipsis disputandi de quo supra tract. 4. art. 15. Sed ut auferatur ab hæ-

reticis occasio nimis insultandi & suâ verbo-
sitate decipiendi, dum ipsorum falsitas ab in-
telligentibus manifestatur.

Tandem etiam videant talium controver-
siarum scriptores præcipuè lingua vulgari, ut
cautè hæreticorum argumenta proponant, ne
simplices homines illorum solutiones non sa-
tis capientes, pervertantur potius, quàm in fide
instruantur, ac proinde omnium captui se
conforment.

TRAC-